

AMICULU SCÓLEI

fóia pentru naintarea invetiamentului si a educatiunei
la Romani.

Ese la fiacare dóne septemani odata, Sambat'a. — Pretiulu abonamentului pentru provinciile austriace: pe anu 4 flor., pe siése luni 2 flor. 25 cr.; — éra pentru Romani'a: pe anu 30 piastrii (lei), si pe semestru 16 piastrii. — Pentru inseratiuni se vor respunde 5 cr. de serie. — Abonarea se face la postele c. r. si pela DD. corespondinti, si la tóte librariile.

Protocolulu

Sedintiei sinodului estraordinariu din tractulu Turdei gr.-un. care s'a tienutu in Turd'a in $\frac{3}{15}$ Maiu 1864 in urma circularului convocatoriu a P. O. D. protopopu tractuale Ioane Antonelli din 25. Aprile 1864 Nr. 46.

Prin scrisórea convocatoria a dlui protopopu tractuale din 25/4 1864 Nr. 46 fura chiamati a luá parte la sinodulu tractuale nu numai la-care parochu, fora pre langa inteleginti'a romana din Turda, din la-care comuna besericésca cate unu membru alesu de respectivii credintiosi; acestia in numit'a di adunandu-se la olalta in beseric'a parochiale din Turd'a-nóua s'a celebratu sant'a liturgia, carea s'a inceputu cu chiamarea spiritului santu; dupa finirea s. liturgie fiendu de facia toti cei chiamati si interesati a luá parte sinodulu s'a deschisu prin pre on. domn. protopopu cá presiedinte cu una cuvintare potrivita *) atatu cu solemnitatea dilei catu si cu ponderositatea obiecteloru pertractande, si dupa ce s'a cititu list'a celoru chiamati si s'a convinsu din nrulu celoru presinti ca adunarea sinodale este destulu de numerósa pentru de a se poté luá trebile sinodale la desbatere si decidere, sedienti'a s'a dechiaratu de deschisa: la acést'a cuvintare, d. vice comite Ionu Groze respunde multiumindu prè onoratului d. presiedinte, ca chiamandu la acestu sinodu, atora de preuti, si pre mireni a binevoitu prin acestu pasiu a intimpiná un'a dintre cele mai ferbinti doriri, ce le-avutu mireni in causele beserecesci, si mai alesu ca la acestu sinodu s'au chiamatu si alesii poporului cari intorcanduse acasa voru lati si voru spune si celor'a lati concetatieni ai loru cele proieptate si decise in sinodulu tractuale.

Numele celoru ce au luat parte la acestu sinodu suntu urmatórele:

*) Vedi in nrulu trecutu alu acestei foi. Red.

1. Dintre preuti: Ioane Baritiu din Petridulu de medilocu, Gregoriu Medanu din Petridulu de susu, Iosivu Valenti alias Balintu, din Petridulu de diosu, Petru Ratiu din Turd'a vechia, Stefanu Porutiú din P. Cianu, Nicolau Poppu din Copandu, Nicolau Simonu din Turu, Ioane Rusu din Lira rom. — Alesandru Baritiu din Tilia de diosu. Isaja Munteanu din Filca de susu, Ioane Munteanu din s. Petru, Stefanu Hossu din Szilvasiu, Vasilie Ciurileanu din Ciurila, Titu Farcasianu din Hesdate, Vasilie Bosianu din Selicea, Vasilie Pintea din Rachisiu, Vasiliu Hossu din Comitígu si Teod. Popu din Michusiu.

2. Dintre mireni: Ioane Groze v. comite, Georgiu László protofiscalu, Marcu Popescu Cetatianu asesore, Pavelu Medanu archivariu, Dimitrie Ratiu cive, Leonu Baritiu cive, Augustinu Porutiú docente, Stefanu Patacianu alesu din Sandu, Iacobu Anca din Petridulu de diosu, Alesiu Fauru din Michusiu, Iuanu Popa din Filca de diosu, Petru Rusu, P. Cianu — Aftinie Lupea de Filca de susu, Ioanu Iepure din Selicea, Filipu Vlasu din Lira rom. Danielu Hiriscanu din s. Martinu, Vasiliu Harbovanu din Comitígu, Ignatu Iacobu Hesdate, Stefanu Ratiu Turd'a vechia, Toma Siandru din Petridulu de medilocu, Vasiliu Miculu Kis din Copandu, Simonu Mocanu din Rachisiu, Iuanu Iacobu din Seliste, Teodoru Paru din Sacelu, Ioane Totanu din Petridulu de susu, Michaila de Mireca din Szilvasiu, Ioanu si Iepure din Ciurila.

(Vá urmá).

Materiale de instructiune.

Metodulu practic alu invetiarii computului in scól'a populara.

(Urmare.)

Trei, 3.

a) c. mentalu. $1 + 1 + 1 = 3$.

Inv. Voi ve aduceti a minte din ór'a trecuta de-
19

spre merele ce vi le aratai; (scotiendu unu meru) cate mere am acum aici?

Unulu.

Si cate mai am in boznaria? (copiii aducendosi a-minte de cele pana acum voru responde).

Unulu.

Mi pare ca acum n'ati nimeritu. V'ati grabitu. Voiu vedé numai decatu cate mai suntu (scotiendu 2 mere din boznariu) Am eu aici numai unu maru?

Dóue.

Asiá e. Acum punu merulu ast'a langa ceste-a dóue; (le pune) scia se-mi spuna careva din voi ca cate sunt acuma?

Trei.

Tu, Nicolae (punendu totu cate unulu pe mésa) spune-mi cate mere am pusu eu pe mésa?

Unu meru.

Cate sunt acuma?

Dóue.

Si-acum?

Trei.

Ti le punu acum tóte trei merele dinainte, Ioane. Numera-mi le in man'a mea!

Tu, Ionitia, numera penele, care le-am luatu in mana; dara tare se póta audi toti copiii!

Ce am acum in mana, Danila?

Carti.

Cate?

Trei.

$$1 + 1 = 2; 2 + 1 = 3.$$

(Invetiatoriu scóte unu cubu si-lu aréta). Aici avemu altu lucru (obiect). Care lu cunósce?

Asiá e, est'a e unu cubu; care n'a fi mai veditu se se uite acum bine la elu. — cati cubi sunt aici?

(Scóte altu cubu si-lu aréta in óre-care departare de celu dintaiu). Cati cubi sunt acum?

(Punendui langa o lalta). Ce-e unu cubu si mai unu cubu?

Aici mai am inca unu astfelu de lucru (aretandu-lu). Cum se chiama?

Cati cubi sunt aici?

(Aduce cei doi si cest'a la o lalta). Doi cubi si unu cubu facu cati cubi?

Unu cubu si unu cubu cati cubi facu?

Dara doi cubi si unu cubu catu voru face?

(Acum se aréta acestu exercitiu ceva mai scurtu).

$$1 + 1 = 2$$

$$+ 1 = 3.$$

Ana, tu inca respondi bine si tare. Unu cubu si unu cubu cati cubi facu?

Unu cubu si inca unu cubu facu 2 cubi.

Si inca unulu, cati facu?

Si inca unu cubu facu trei cubi.

$$1; 2; 3;$$

(Spre o cugetare mai rapede si spre proba, ca au priceputu, servesce exercitiulu urmatoriu si mai scurtu. Prin acést'a copiii se imbarbatéza. Partii puse la o lalta si totu de o data lucrandu, voru aduce emulatia via in exercitiulu acest'a; in urma potu emulá toti copiii, intrebuintiandu in exercitiulu acest'a degetele, 3 ceruse, 3 pene, si alt. séu facendu invetiatoriule pe tabla de parte de olalta intaiu 1 lini'a, apoi 2 si in urma 3 linii).

Florică, aréte-mi tu unu degetu!

Aréte-mi 2 degete!

Aréte-mi 3 degete!

Care-mi vá aréta antaiu 2 degete? — 1 degetu? — 3 degete? — 3 ceruse? — 2 ceruse? — 1 cerusa? s. alt. Unde-su trei linii pe tabla? — 1 linia? — 2 linii? s. a.

Repetitiune.

Cati cubi sunt 1 cubu si unu cubu si unu cubu?

Cate degete facu 1 degetu.

1 degetu si 1 degetu la olalta?

Unulu si cu unulu si cu unulu catu e?

Unulu si cu unulu catu e?

Doi si cu unulu catu face?

$$1 + 1 + 1 = 2$$

$$3 \times 1 = 3.$$

Invetiatoriulu face 3 linii pe tabl'a din scóla.

(Aretandu lini'a antaia). Cate linii sunt aici?

De cate ori e ast'a o lini'a?

(Aretandu pe a dou'a linia). Cate linii sunt aici?

De cate ori e asta o linia?

(Aretandu a treia linia). Si cate linii sunt aici?

De cate ori e aici o linia?

Asiá dara (aretandu pe cea dintaiu) aici e o data o linia, si (aretandu pe a dou'a) aici e o data o linia si (aret. pe a trei'a) aici e éra o data o linia. De cate ori o data vine lini'a acést'a aici?

De trei ori o linia, cate linii face?

Odata o linia (aretandu line'a d'antaiu) cate linii face? De dóue ori o linia (aretandu pe cele dóue) cate linii facu?

De trei ori o linia (aretandu pe tóte trei) cate linii facu?

Totu estu modu se se aréte si cu cerusele, cu pene,

tablitie, carti, si alt. cu puncte, cade $3 \times 1 = 3$ ca
 $3 = 1 \times 3$. — De trei ori unulu catu face?

Odata unulu catu face?

De dóue ori unulu catu face?

De trei ori unulu catu face?

(Se numera indereptu si tóte numerile se se arete
 si infacisize la diferite obiecte, cubi vergele, si alte.
 Ne vomu servi aici érase de cubi).

(Punenduse trei cubi in rendu).

Cati cubi sunt aici?

Din cesti trei cubi iau unulu (lu iá).

Cati cubi am luatú din cei trei?

Cati cubi au mai remasu?

Trei cubi mai pucinu cu unulu (fara unulu) cati
 cubi mai facu?

Mai iau inca unulu din cei doi (lu iá). Cati cubi
 am luatú din cei trei?

Cati au mai remasu?

Doi cubi cu unulu mai pucinu suntu cati cubi?

Mai iau acum si din cestu unulu, unu cubu, (lu iá).

Cati cubi am luatú acum?

Cati cubi au mai remasu 1 cubu fara unu cubu
 suntu cati cubi?

Asiá e. Ast'a am invetiát'o cu cubii. (Invetiatio-
 riulu repetéza intuitiunea = aretarea).

2 cubi cu unulu mai pucinu cati cubi facu?

Si unu cubu cu unu cubu mai pucinu, facu cati cubi?

(Ast'a se scurta prin aretare in tipulu urmatoriu).

$$3-1 = 2$$

$$- 1 = 1$$

$$- 1 = 0.$$

(Invetiatoriulu aréta indata érase 3 cubi.) Cati
 cubi sunt aici?

3 cubi, unulu mai pucinu (ia unulu) cati cubi facu?

(Ia alu doilea cubu) cu unulu mai pucinu cu u-
 nulu, cati cubi facu?

(si mai scurtu.)

(Tienendu man'a in susu le aréta 3 degete). Cate
 degete suntu aici?

(Inchide unu degetu) Cate-su aici?

(Inchidiendu altulu) Cate-su aici?

(Inchidiendu si pe cel'a laltu) si cate degete suntu acum?

Radicati man'a drépta!

(Radica toti manile) aretati-mi la man'a drépta 3
 degete!

Acum numai dóue!

Nu mai unulu! (Acestu exercitiu se continua si cu
 alte obiecte afara de rendu).

Repetitiune.

Se mai luamu odata cubii (luandu i toti trei). Cati
 suntu aici?

(Luandu cu grab'a unulu dupa altulu).

Trei cubi, mai pucinu cu unulu, mai pucinu cu
 unulu, mai pucinu cu unulu cati cubi mai suntu?

(Totu asiá se arete invetiatoriulu si cu alte obiecte
 conchidiendu:) 3 cu unulu mai pucinu, cu 1 mai pu-
 cinu, catu face?

3 mai pucinu cu unulu catu e?

2 mai pucinu cu 1 catu e?

1 mai pucinu cu 1 catu e?

Catu face 3-1-1-1?

Psicologia séu invetiatura despre sufletu pentru copii.

O societate de copii, cari audise mai inainte
 despre sufletu, aceea ce Corneli'a cea mica invetiase
 acumu dela maica-sa, erá fórte doritóre, cá se auda
 si se invetie mai multu despre acel'a. Tatalu uneori le
 implinea dorinti'a istorisindu-le mai un'a mai alt'a, dupa
 impregiurari. Acestea totu erá pucinu pentru ei, caci
 voiau cá se cunósca mai de aprópe atatu sufletulu lor
 catu si alu altoru ómeni, de aceea intrebarile nu se
 mai fineau.

In fine díce tatalu:

Copiiiloru! fiinduca doriti prea tare, cá se ve cu-
 nóscei mai bine sufletulu séu, ce e totu un'a, de a ve
 cunósce pre voi insive: asiá eu ve voiu istorisi ceva
 mai multu; inse trebuie se aveti mare bagare de séma,
 déca voiti se precepteti totu ce ve voiu spune.

Copiii. O! vomu tacea cá pescele — se vedi
 numai tata.

Tat'a. Bine dara — voiu incepe acú indata. A-
 siediati-ve impregiurulu meu. —

Copiii se asiediara toti impregiurulu tatalui lor si
 se incepú urmatórea convorbire.

Prim'a convorbire.

Tatalu. Copii, voi ati auditu de mai inainte, ca
 nu corpulu acest'a víeza si lucréza, ci sufletulu. Asiá e?

Ioanu. Dá tata, déca ese sufletulu din corpulu,
 acest'a remane jacéndu cá o bucata de carne si nu
 se mai póte misticá.

Tatalu. Dreptu e. Dara cum se incepemu noi
 a cunósce sufletulu, care e in corpulu nostru? Cum
 altmintrene, de catu unulu dintre voiu se-se lase se-lu
 spintecamu dela capu pana la pitióre, cá se ne potemu

uită ceialtă în liantru, se vedemă fîntî'a aceea de care e vorb'a.

Toti. Fôrte multumim! Spintecarea dóre prea tare.

Georghitia. Da ce ne-ar' folosi, caci sufletulu totu nu-lu potemu vedé, fiendu nevidibilu.

Tat'a. De unde scii tu ast'a?

Georghitia. Óre nu s'a intemplatú cá se fia de facia ómeni, candu a muritu cate cine-va, séu candu a taiatu capulu cuiva? Atunci a esítu sufletulu aceluia din trupu, fora in sa se-lu fi vedíutu cineva.

Tat'a. Ai dreptu Georghitia! De aici poteti vedé cá sufletulu nu se póte vedé cu ochii. Dara déca nu e vidibilu, póte fi audíbilu cá ventulu séu simlíbilu cá foculu, séu gustuosu cá sarea séu zacharulu decom-pusu în apa?

Niculiti'a. Eu n'am audítu în viétî'a mea pe nici unulu, nece n'am simlítu, nece n'am gustatu.

Tatalu. Eu inca nu, si alti ómeni totu asiá dupa cum sciu eu. Dar' e ceva de minune! Se nu fia óre cá mirosulu unei rose séu alu vre-unei garófe, pre care inca nu-lu poti nece vedé, nece audí, nece gustá, dar' -lu poti celu pucinu mirosí.

Corneliu. Tata, mirositai d-ta vre unulu?

Tatalu. Ba nu!

Vasilie. Póte cá voru fi mirositu alti ómeni.

Tatalu. Dupa catu sciu eu, n'au mirositu.

Aureliu. Asiá trebuie cá nece nu-se mirósa, caci altmíntrelea l-ar' fi mirositu cineva vre-o-dáta.

Tatalu. Eu inca cugetu asiá. Ceva minunatu! Sufletulu e o fîntî'a, carea nu se vede, nu se aude, nu se simte, nu se gusta, nece nu se mirósa.

Ioanu. (repede) Asiá dar' nu e nimica. —

Tatalu. Cumu-ti inchipuesci tu ast'a?

Ioanu. D' apoi, déca nu-lu poti vedé, nu-lu poti audí, simti, gustá ori mirosí nimica trebuie se fia dara nimic'a.

Tatalu. Asiá se pare, dara parerea ne intiéla adesea. Niculiti'a adu-mi putíntelulu lamp'a ta cea magica.

Tatalu inchide tablele dela ferestri, cá se fia intunerecu în casa, se pune dupa aceea cu lamp'a dupa o umbréla (aparamentu) în carea e facuta o gaura de marimea unui taiერი, tiene sticl'a în o departare în catu se nu se póta vedea din afara, inaintea gaurci, si face nesce figuri ce cadu pe paretele opusu.

Tatalu. Spuneti-mi copii, ce póte fi caus'a figuriloru ce le vedeti pe parete.

Toti. Lamp'a magica.

Tatalu. Ce e în lamp'a magica, ce póte se produca aste lucruri?

Georghitia. O lumina, si sticl'a depinsa ce stá inaintea loru.

Tatalu. Poteti vedea acumu lumin'a si sticl'a depinsa.

Toti. Ba nu!

Tatalu. Dar' poteti se o mirositi, gustati auditi ori simtiti?

Toti. Ba nu!

Tatalu. De unde sciti ca lamp'a magica cu lumin'a si cu sticl'a depinsa suntu aici în casa?

Ioanu. De acolo, ca vedemă lucirea luminei si figurile pe parete.

Tata. Asiá dara lumin'a si sticl'a depinsa producu ceva ce n-ar' fi aici.

Ioanu. Da!

Tatalu. Inca un'a, ce am eu aici?

Toti. Magnetulu.

Tatalu. Ce face elu acumu?

Toti. Trage la sine aculu; ce minunatu!

Tatalu. Poteti voi vedé poterea cu care magnetulu trage aculu?

Toti. Ba nu!

Tatalu. S'au poteti-o voi audí, mirosí, gustá ori simti.

Toti. Ba nu!

Tatalu. De unde poteti voi scí, ca magnetulu are aceea potere, de a trage la sine aculu?

Ioanu. Pentru-ca vedemă, ca poterea aceea face ceva.

Tatalu. Asiá, unde se face ceva, cugeti tu ca trebuie se fie una lucru, care se seversésca acelu ceva?

Ioanu. Da, asiá cugetu.

Tatalu. Bine! déca ai aflá tu cu siguritate, ca si sufletulu nostu face séu seversiesce ceva, te-ai mai indoi ca elu esista si ca intr' adeveru elu e ceva?

Ioanu. Ba atunci nu m'asi indoi.

Tatalu. Bine. Se cercamu nu cumva-lu vomu prinde facéndu ceva tocma acuma. (incetu) Faceti cu totii cá se nulu conturbamu... St. st. Numai decatu vomu vedé ceva din lucrarea lui. (chiamă canele) Brezoiu! (iá canele si-lu pune pe mésa). — Utitativa cu totii la elu. — Acum inchideti ochii bine; asiá! — Cercati acumu nu ve poteti inchipuí pe Brezoiu, fora cá se deschideti ochii. Poteti face asiá ceva?

Toti. Da! da! tocmai asiá de bine, cá candu l'amu vedé cu ochii.

Tatalu. Voi ve poteti face o inchipuire despre unu lucru si cu ochii inchisi -- asiá e?

Toti. Da! ne potemu.

Tatalu. Cine suntu aceia ne, care potu se face. — E trupulu vostru?

Nicolae. O! ast'a trebue se fie sufletulu, care póte face asiá ceva!

Tatalu. Si cine ar' potea se fia? Ca trupulu nostru nu póte face nimicu pentru sine, o scimu; totu ce facemu, trebue se face sufletulu. Dar' candu ne inchipuimu ceva, cine face acést'a, trupulu ori sufletulu?

Toti. Sufletulu!

Tatalu. Mai pare-ti-se Ioanne acumu ca sufletulu nostru nu e nimicu?

Ioanu. — Ba nu, ca déca póte lucrá ceva, trebue se fia.

Tatalu. Déca ar' vrea cineva se scie dela noi ca ce e sufletulu, dūpa cate scimu despre elu, ce amu respunde?

Ioanu. Sufletulu e unu lucru, ce-si póte inchipui ceva.

Tatalu. Unu astfeliu de lucru noi-lu numimu potere imaginatóre (intipuitóre), imaginatiune. —

Ioanu. Asiá dara sufletulu nostru e o potere imaginatóre.

Tatalu. Dara nu e totu asiá si oglind'a ce aterna la parete? Nu arata, nu intipuesce si ea ceva ce e afara de sine?

Vasile. Dá! arata tata!

Tata. Asiá dara oglind'a si sufletulu suntu totu un'a. Sufletulu e oglind'a, si oglind'a sufletulu; asiá e? (toti tacura, caci nu scieau ce se respunda). Voi taceti? Bine, voi se ve ajutu. Candu sufletulu vostru-si intipuesce ceva, scie elu ca ce face? Scie ca-si intipuesce ceva? —

Vasile. Scie!

Tatalu. Acu déca ve puneti inaintea oglindei si aceea ve arata tipulu vostru, poteti crede ca ea scie ce face? Ce tipu se vede intr'ins'a? Spunetimi, credeti?

Toti. Ba nu! oglind'a nu scie nimicu de aceea?

Tatalu. Celu pucinu ea nu dá nece unu semnu, prin care s'ar' poté cunoşce, ca scie ceva, prin urmare nece n'avemu cauza de a-i ascrie o astfeliu de sciintia. Aci e mare deosebire intre sufletu si oglinda. Care dintre voi scie se-mi spue ce deosebire e? .

Ioanu. Sufletulu scie ce-si intipuesce, ér' oglind'a nu scie.

Tatalu. Oglind'a arata ceva, ér' sufletulu se arata; séu cu alte cuvinte: sufletulu se scie pe sine precumu si lucrurile ce si-le intipuesce; ér' oglind'a

nu scie nece despre sine, nece despre lucrurile ee se punu inainte. Asiá e?

Toti. Dá! asiá e!

Tatalu. Asiá dar' noi scimu despre sufletulu nostru

Ioanu. Se spunu eu tata! — Elu e o fintia care-si póte intipui ceva, si carea scie de sine, si de aceea ca si-a intipuitu ceva.

Tatalu. Dreptu e! Noi vom lasá sufletulu nostru cá se face ceva, cá se potemu aflá ca ce mai póte lucrá. Uitative, aici e o carte, — aruncanduve ochii pe ea, ce face sufletulu vostru?

Toti. Isi intipuesce cartea.

Tatalu. Aci e unu clopotielu, ascultati cum suna! tling, tling, tling. Ascultandu voi, ce lucréza sufletulu?

Toti. Isi intipuesce sunetulu.

Tatalu. Aci e unu trandafir, cercati, catu de frumosu mirósa. — Ce lucra sufletulu vostru candu vine mirosúlu in nasulu vostru.

Toti. Isi intipuesce mirosulu trandafirului.

Tatalu. Aci suntu 8 pere, luati fie-care cate un'a si le mancati. — Ce face sufletulu vostru, candu gustati din pere?

Toti. Isi intipuesce gustulu perelor.

Tatalu. Cine a primitu ceva bine dela altulu, trebue se suferi si ce va reu dela elu. Asiá întorceti spatele! Pentru sa-care para cate o lovitura.

Toti. Vai! vai! vai!

(strigatu de bucurie generalu).

Tata. Ce face sufletulu vostru acu?

Toti. Isi intipuesce dorerea. —

Tatalu. Spuneti-mi acum, déca n'ati avea ochi cá se vedeti, n'ati avea urechi cá se auditi, n'ati avea nasu cá se mirositi, n'ati avea palatu (ceriulu gurei) cá se gustati, n'ati avea nervi prin totu corpulu, cá se simtíti; — in scurtu, déca n'ati avea simtiuri: pututu — si-ar' fi inchipuitu sufletulu, aceea ce si-a inchipuitu acumu?

Nicolae. Ba nu! de siguru nu!

Tatalu. Ceea ce este lemnariului bard'a, ce e croitorului aculu, pictorului penelulu — aceea suntu simtiurile pentru sufletu — adeca instrumentele lui. Acestea-i suntu neaparatu de lipsa, pentru cá se-si póta face o icóna despre unu lucru séu deca voiesce a-si inchipui ceva. Acu mai scimu inca ceva despre sufletulu nostru. Ce scimu despre elu peste totu?

Nicolae. Tata eu! eu! — Sufletulu nostru e o fintia, care are cunoscint'a de sine si-si intipuesce ceva prin ajutoriulu simtiurilor.

Tatalu. Bravo Nicolitia! — Acu se ve aratu o icóna, prin carea se ve poteti aduce amente de tóte. Uitate aici!

Toti. Ah! ce frumósa!

Tatalu. Aci suntu cinci copii depinsi, alu eororu sufletu-si inchipuesce ceva. Spunetimi ce-si voru fi inchipuindu fia-care.

Georghitia. Acest'a-si inchipuesce o icóna ce tiene in mana.

Ioanu. Alu doile, care suna clopotielulu si inchipuesce sunetulu aceluia.

Nicoliti'a. O si eu sciu ce-si inchipuesce ast'a, care stringe din nasu. — Miroసులు penei ce o tiene in lumina.

Corneliu. Acuma eu. Acest'a-si inchipuesce gustulu merului, ce-lu mananca.

Aureliu. Acest'a, care si-a taiatu degetulu cu cutitulu — si intipuesce dorerea, ce io causéza taietur'a.

Tatalu. Si prin ce-si intipuesce sufletulu acestoru copii tóte astea.

Toti. Prin simtiuri.

Georghitia. Alu meu prin facia.

Ioane. Alu meu prin audiu.

Nicolitia. Alu meu prin mirosu.

Corneliu. Alu meu prin gustu.

Aureliu. Alu meu prin simtiulu pipaitului.

Tatalu. Eu mai vedu unulu, in care inca se inchipuesce ceva. Vedeti si voi?

Toti. Da! oglind'a, carea aterna la spatele unuia.

Tatalu. Voi vedeti in ea chipulu copilului ce stá dinainte. Dara scie oglind'a, ca e chipulu acest'a in ea?

Toti. Ba nu!

Tatalu. Sciu sufletele copiiloru, ce-si inchipuescu ei acumu?

Ioane. Dá, déca intr' adeveru ar' fi omeni éra nu chipuri.

Tatalu. Se ne inchipuimu ca in adeveru suntu ómeni: de unde poteti voi conchide ca sufletele loru sciu ce-si inchipuescu?

Georghitia. Pentru-ca acest'a se bucura de chipulu celu are.

Ioanne. Si acest'a de sunetulu clopotielului.

Nicolitia. Si acest'a de merulu ce-i place.

Corneliu. Alu meu, care-si inchipuesce miroసులు celu greu alu penei, strange din nasu. Elu trebuie se scie, ce mirósa.

Aureliu. Si alu meu inca, caci s'a taiatu face o facia trista, suparaticósa. —

Tatalu. De siguru sciu ceea ce-si inchipuescu. Dara oglind'a.

Ioanne. Ea nu scie nimic'a.

Tatalu. Ea nu se bucura nece se supera de nimicu. Adeca, ea nu scie nece de sinesi, nece de aceea ce i se pune inainte. Ea e oglinda mórtá, é' sufletulu o oglinda via. — Mane mai multu despre acést'a.

(Vá urmá.)

Varietati.

Sobolulu

in form'a unei epistole pentru clasa de susu elementara.

Scumpulu meu Ioane!

Eri dupa amiédi avui o bucuria nespusa. Tu scíi ca in gradin'a nóstra se tienu fórté multi soboli (cartitie) si acestia subminéza si scotu musinóie incatu adese mergendu incaltiatu cu caltiuni cu calcaie nalte, te cofundi. Scíi si aceea cu muma-mea se plange de multe ori asupra acestoru animale, care strica pamentulu, si ca-i persecutéza ne'ncetatu. Tatalu meu in sa cá se scape odata de atát'a larma ce o facea muma-mea pentru pagub'a si stricatiunea acestoru animale fara picu de omenia, se determiná ai sterpi cu totulu. Credi póte ca elu a pusu pentru acestu scopu curse? Nu; dulcele meu Ioane, ast'a ar' fi fostu unu ce nepracticu; caci scíi bine, ca sobolii, singuri animale sugatorie, cari se tienu si vietuescu in pamentu si-si cauta nutrimentulu in mine subterane si intunecóse, — si schimba loculu cum li se gata nutrimentulu necesariu. In curse i-ai prinde mai multu din intemplantare, de catu din prudintia. Tatalu meu luá cu totulu altu midílocu. Din esperintia se scia ca sobolii scotu (musinóie) cam de regula intre 11 si 12 óre, adeca atunci lucra si cauta nutrimentulu. Póte ca atunci le face trebuintia si a espirá aeru curatu. La timpulu acest'a me chiamá tatalu meu, cu arsieulu in mana, in gradina, cá se vigbiamu; elu vrea cá pe celu intaiu sobolu, care ar' cercá a misíca, se-i taia drumulu si se -lu prupadéscá. Dupa multa acceptare éta in urma, ca prinde a se misíca si a se radicá tieren'a. Tatalu tintesee ochii intr' acolo — si o! minune — nici n'a bagatu bine de séma — sobolulu fú si afara la pitiórele nóstre. Saltai de bucuria. O ce peru negra, luciu si frumosu mai avea;

ce môle si netedu erá! Pitiórele-i erá in form'a unor lopatiele, care -i usurá saparea si scótereá tierenei. Cod'a-i erá scurta, si cá la sioreci, la cari forte multi lu adnumera. In gura avea 8 dinti de 'nainte, cari se pareá a fi facuti fórté nimeritu spre a puté róde radacinile pomiloru. Insa totusi, Ioane draga, elu nu-i asiá de reu si stricatiósu, dupa cum lu tienu ómenii. Tat'a-mi spuse altfelu. Eu tiencamu si cre-deamu, ca sobolulu róde radacinile si e unu animalu fórté stricatiósu, pe care unde lu affi trebue prapaditu. Dara nu e asiá; tatalu meu mi indreplá opiniunea falsa. Si spunu — si nimene se nu me supere — ca sobolii sunt animale fórté folositorie, si de locu se nu te miri ca me facu aparatoriulu sobolului. Tu dîci, ca sobolulu róde radacinile in gaure si strica tiérinele cele fructifere. Da er asculta numai. Ast'a nu póte fi, caci sobolulu e unu animalu rapitoriu; si ai vediutu tu vre-odata, cá animalele rapitorie se róda radacini? Sobolulu in sa nu manca radecini, ci numai animale, care rodu la radacini si anume larvele (papusi din cari se facu gandaci), cari se tienu in pamentu. De aceea n'ar' trebui persecutatu, ci se-i multiamimu. Fiindu in sa ca larvele nu-lu cauta nici nu-i vinu de a gata in gura, trebue singuru se si-le caute. Si est'a e caus'a pentru ca elu gauresce pamentulu. Si numai ast'a e crim'a lui. Deci poti pricepe, ca din ce nu se persecutéza sobolii din ce prapadescu mai multe larve, din ce se aru esí o multime de gandaci, cari aru aduce o paguba cu multu mai insemnata. Sciu ca ai observatu unu campu primavér'a, ca-i preseratu cu musinóie, uitandute in sa tómn'a, l'ai vediutu curatu si netedu. Óre de unde vine acést'a? De acolo, ca ne mai avendu elu aci nutrimentu si-a cautatu altu locu mai facundu. Unde se tiene vre-unu sobolu, acolo sunt fórté multe larve, care, cum ti-am spusu, strica cu multu mai multu, cá sobolulu, pe care unii ómeni nepricepetori asiá de tare l'urescu si persecutéza. Unde e o iérba frumósa si gras'a intru adeveru nu vei affá nici unu sobolu. Si óre de ce? Din simpl'a causa ca acolo nu e masa pentru elu; ca unde suntu multe larve, acolo in curendu vei vedé érb'a ingalbinita si plantele palide — radecinele sunt róse, nu in sa de soboli caci nu vedi nici unu musinóiu ci de larvele stricatióse. Deca cumva totu nu credi, apoi en! spinteca-i odata pantecele, cum a facutu tata meu eri, si te vei convinge. Eu in ca vream a me indoi la cuvintele lui — in sa catu de nimeritu m'a invetiatu. Nici unu sobolu nu are remasitie de plante in stomachulu seu, ci numai larve, viermuleti si alte

animale stricatorie, ce se tienu in pamentu si pe care le affu numai de catu le ascunde in pantecele seu. Fia-i de bine, ce bucata placuta e ast'a pentru elu! Elu si asiá locuesce totu in intunericu, deci baremu se aiba in ca mai placuta. Firesce ca eu n'asi schimbá cu elu, cu multu mi mai place aerulu curatu si diu'a cu sóre, de catu gaurile si intunereculu unde vituesce elu. — Dumnedieu in sa tóte le-a facutu intieptiesce; unde nu potemu aduná si curatí noi larvele, acolo au pusu pe sobolu se-si faca datorint'a sa cu diligentia si pricepere. Ce am face cu scarabusi de Maiu (gandacii) cei multi, déca n'ar' fi sobolulu se propadésca larvele, candu i-am sterpi cu totulu pe cum voescu unii ómeni destulu de nesocotiti? In curendu aru fi toti pomii fara frundia, si apoi, dieu! si cu pómele in ca am gata-o. Si óre n'au stricatu si nimicitu larvele semanaturi intregi? Ar fi mai bine dara, si de doritu, cá ómenii se fia mai cauti in judecat'a loru si se nu vorbésca atat'a aceea, ce nu sciu si nu pricepu. Deca cumva scóte vreunu sobolu cate unu musitoriu, cari aru stricá tiérin'a, agronomulu diliginte se nu-si pregete a luá grebl'a si alu risipi. Noi in sa, dulcele meu Ioane, se consideram de aici in colo pe sobolu cá pe unu animalu, ce-si implinesce in lumea acést'a cu scumpatate detori'a sa, si se punemu unu cuventu bunu pentru criminalistulu, pe care asiá sinistru lu judeca multi ómeni. Si pentru ce óre se defaimamu noi renduelele lui d-dieu? Tóte lucrurile sunt bune! Si déca numai observamu cu atentiune. nu vomu fi rici de cum nedrepti si sinistri in judecat'a nóstra.

Ast'a-i cu bietulu sobolu persecutatu!

Fii deci sanetosu, dulcele meu Ioan! si nu uita pe Niculiti'a teu.

Domnulu si sclavulu.

Emir Hassan siedeá pe perini moi. Turbanulu celu verde — unu semnu, ca elu se trage din descendintii lui Muhamede, ai merului profetu — i acoperea capulu. Inaintea lui erá o sucitura de pergamentu.

Hassan era fiulu lui Ali, alu aceluí teneru, inspiratu pana la fanatizmu de invetiaturile lui Muhamede, carele scapá viati'a profetului prin aceea, ca se inbracá investmintele lai si asiá se espuse lovituriloru de pumnalu ale ucigatoriloru, pe candu aceluí parasindu pe sub ascunsu Mecca fugi la Medina. Acésta credintia a amicului seu Ali, Muhamede o resplati prin aceea, ca-i dete de socia pre Fatima singur'a dintre ficele lui Muhamede, care supravietuira-pe tatalu loru; si ca dela

anulu 655—660 a fostu califu, in care tempu si-a datu cea mai mare silintia pentru latirea si in florirea Islamului.

Hassan asiá dara erá nepotu lui Muhamede. Si fiindu elu cá si Ali unu sectatoru zelosu alu aceleia se silea nu numai cá se latiasca invetiturite lui, ci in totu modulu se nevoiá cá se-si si intocmésca viatia s'a amesuratu aceluor invetiaturi. Dupa mórtea tatalui seu, amicii-lu prochiamara de Califu, dara elu se multiami de acésta onóre diu amórea ce avea catra pace.

Sucitur'a aceea de pergamentu in carea cetea Hassan cu o asia mare evlavia, erá o fói'a din cartea, in carea se afla adunate singuratecele principii ale Islamului, séu invetiatur'a lui Muhamede. Acésta carte se numesce Corann.

Hassan meditá inca asupra unui pasagiu, celu cettise, pe candu sclavulu apropiinduse de elu i anuntia ca prandiulu e gata. Emirulu — si face rogatiunea prescrisa in Coran, se duce in sal'a de mancare si se asiéza pe unu tapetu pretiosu, ce erá intinsu pentru elu.

Indata dupa aceea intra si sclavulu cu bucatele cele aburitóre, cá se le puia inaintea domnului seu. Dara o ceriule! elu avú nenorocirea de alunecá si aversá blidulu pe vestmintele cele pretiöse ale domnului seu.

Infuriatu se redica Hassan, si cu tóte ca sangele orientalului e mai iritabilu; totusi la o astfelu de intemplantare multi si dintre domnii apuseni s'ar' fi maniatu. Punerea, manei la cingátóre, unde luciá maneriulu pumnalului, fú cea dintaiu miscare a Emirului

Cá fulgeriulu in sa sclavulu se arunca la petiórele lui, si cu o vóce sficiósa cu faci'a plina de frica striga: O domnule! coranulu díce: „Numai acel'a va intrá in Paradisu si va gustá acolo bucuriile dreptiloru, care aci pe pamentu se silesce de ati infrená mani'a.“

Indata disparura incretiturile maniei de pre faci'a lui Hassan, precumu piere intunereculu de lucirea maistosu resaritoriului sóre, si respunse veselu, luandu mana de pe pumnalu: „Aci, Said, nu me mai maniiu.“

— „Dara mai mare bucuria va gustá acel'a, deschidinduse vre-o-data pentru elu portile Paradisului, care iérta din anima pe celu ce i-a gresitu—“ díce sclavulu.

— „Te iertu Saide.“ — díce Hassan. Scólate si-ti implinesce fora temere oficiulu teu.“

Sclavulu se sculá, se apropiá de domnulu seu inca

unu pasu si díse: „Értame domnule, care cutezu a-ti aduce amente inca de unu locu din cartea santa. Acolo se díce: „cine resplatesce reulu cu bine, acel'a va capátá in Paradisu celu mai maretiu tronu, si va fi acolo celu mai potente si mai ferice.“ —

— „Tu díci adeverulu, Saide!“ — strigá Hassan.— „Asiá stá scrisu in lege si Allah se me ferésca, cá se calcu eu poruncile Profetului teu!“ —

Dupa aceea scóse o punga plina cu auri, o dete lui Said si díse: „Éca acésta punga, se fia a ta.“ Ti daruescu libertatea, si cu banii acestia-ti dau totu o-data si midiloculu de a-i poté folosí!“ —

Baga de séma amate cetitoriu, cá tu inca ai o carte, in carea se afla multe invetiaturi mentuitóre pentru tine. Acésta carte e Bibli'a. Intiparésca-tise afundu in animeti acele invetiaturi, cá in totu tempu se-ti fia la indemana, pre cum au fostu sclavului vorbele coranului. Si de cumva cugeti la ele cá Emirulu Hassan, asiá urméza-i si le implinesce cu acuratétia. —

Mus'a Romana almanacu biletisticu pre 1864. Acestu almanacu, ce va aparé in Pest'a sub ingrigirea dlui Ioanu Iovitia, este destinatu anume pentru toalet'a dameloru romane, si va cuprinde scrieri curatu beletristice orginale: articuli estetici, novele, o bucata de teatru, poesii s. a. scriitorii acaroru serieri voru compune acestu Almanacu suntu dóm'n'a Iulia si d. d. Ali-sandru Romanu, Marescu, At. M. Marienescu, Zacharia Boiu, Georgiu Marchisiu, Arone Densusianu, Vasiliu Bumbacu, Iosifu Vulcanu, Iulianu Grozescu. precumu si bucati din scrierile dlui Vincentiu Babesiu, si ale lui Carolu Grama († 1860).

Numele acestoru scriitori, credemu, recomanda d' ajunsu intreprinderea, — si noi ne luamu voia a atrage deosebit'a atentiune si spriginere a publicului romanu la acésta intreprindere.

Almanaculu va fi catu mai elegantu ajustatu, — va aparé la inceputulu lui Septembre a. c. Pretiulu de pre numeratiune e 1 fl. v. a. éra de bolta 1 fl. 50 cr. v. a.

Banii de prenumeratiune se se tramita celu multu pana in finea lui Iuliu c. u. „La tipografi'a lui Hornyánsky et Hummel,“ strat'a Postei vechie, nrulu 3, in Pest'a.